

Nr. 9   Informatiebrief

Zaaknummer: Z/24/093683
Documentnummer: 429951
Datum: 28 januari 2025 / verzonden: 28 januari 2025
Onderwerp: Wijkplan klimaatadaptatie Krimwijk
Portefeuillehouder: Wethouder Schokker
Bijlage(n): Bijlage 1 Wijkplan klimaatadaptatie Krimwijk
Bijlage 1a Verslag bewonersbijeenkomst Krimwijk

Geachte Raad,

Graag informeren wij u hierbij over het Wijkplan klimaatadaptatie Krimwijk, dat onlangs door het college van B&W is vastgesteld. Het wijkplan is als bijlage toegevoegd.

Nadere toelichting wijkplannen voor klimaatadaptatie

De gemeente Voorschoten heeft de ambitie in 2040 klimaatadaptief te zijn. Dat wil zeggen bestand zijn tegen weersextremen (hevige neerslag en droogte, hitte), die in toenemende mate zullen gaan voorkomen. Deze ambitie staat in ons klimaatadaptatiebeleid, door de gemeenteraad vastgesteld in mei 2023.

Door zogenoemde klimaatadaptatiestresstesten uit te voeren, hebben we in beeld gebracht waar de grootste uitdagingen en knelpunten zich op dat vlak binnen onze gemeente bevinden. Daaruit blijkt dat er vier wijken zijn die prioriteit hebben: de Krimwijk, Noord-Hofland, Starrenburg en Vlietwijk. Voor deze wijken stellen we daarom wijkplannen op.

Wat houdt het wijkplan klimaatadaptatie Krimwijk in?

Voor de Krimwijk hebben we naar aanleiding van klimaatadaptatiestresstestresultaten een dialoog gevoerd met de omgeving (inwoners, woningcorporaties etc.), waarvan de opbrengst is gebruikt als input voor het Wijkplan klimaatadaptatie Krimwijk. Dit plan bevat een aanpak om de Krimwijk klimaatadaptief te maken, waarbij het accent ligt op het kunnen verwerken van hevige neerslag en het tegengaan van verhitting en verdroging. Na vaststelling gaan we aan de slag met het (voorbereiden van het) uitvoeren van de maatregelen uit het wijkplan.

Uitvoeringstermijn

De maatregelen om extreme neerslag te kunnen verwerken, zijn gekoppeld aan het (reguliere) integrale rioleringsvervangingsproject in de wijk. Dit staat vooralsnog gepland voor de periode

2040-2050. Dit betekent dat de uitvoering (uitgevoerd door onze eigen beheerteam) mogelijk pas is afgerond ca. 2050, terwijl de ambitie vanuit ons klimaatadaptatiebeleid is dat heel Voorschoten in 2040 klimaatadaptief is. De termijn van 2050 lijkt desondanks acceptabel, omdat dat de opgave voor wateroverlast in de Krimwijk beperkt is (het gaat om een relatief beperkt aantal m3 te bergen of vast te houden regenwater) en de urgentie niet bijzonder hoog; inwoners in de Krimwijk ervaren vooral natte tuinen en soms garages of bergruimtes die onderlopen bij hevige neerslag. Daarnaast is het uitgangspunt bij ons klimaatadaptatiebeleid het volgen van meekoppelkansen vanwege kostenefficiëntie ten aanzien van rioleringsprojecten. Daarbij is de (al bestaande) planning van deze projecten dus leidend.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

E.A. van Watingen,
gemeentesecretaris

mw. drs. N. Stermerdink,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Klimaatadaptieve wijkaanpak Krimwijk

januari 2025

Auteurs: Jan-Paul de Jong en Eva Nummerdor

Inhoudsopgave

I.	Inleiding: achtergrond, aanpak en doelstelling klimaatadaptatie	3
II.	Gebiedsbeschrijving Krimwijk	6
III.	Stappen & proces Wijkplan	8
IV.	Knelpuntenanalyse & stresstesten resultaten Krimwijk.....	10
V.	Oplossingen & maatregelen	13
VI.	Vervolg & conclusie	16

I. Inleiding: achtergrond, aanpak en doelstelling klimaatadaptatie

In deze wijkaanpak is beschreven wat de opgave is op het gebied van klimaatadaptatie binnen de Krimwijk en welke stappen ondernomen kunnen worden om de wijk klimaatadaptief te maken. In grote lijnen wil dit zeggen: bestendig tegen extreme hitte, droogte en extreme neerslag. Deze wijkaanpak bevat een voorstel van vrij concrete maatregelen en voorgestelde oplossingsrichtingen (minder concreet en nader uit te werken). De maatregelen en oplossingsrichtingen zijn zowel door de gemeente uit te voeren en uit te werken als door andere betrokken partijen, zoals bewoners.

Leeswijzer

In dit plan staat:

- de inleiding: achtergrond, aanpak en doelstelling klimaatadaptatie (hoofdstuk I)
- een gebiedsbeschrijving van de Krimwijk (hoofdstuk II)
- een uitleg van de stappen die we voor de Krimwijk gaan zetten om het einddoel te bereiken, namelijk het klimaatbestendig maken van de wijk (hoofdstuk III)
- een beschrijving van de onderzoeksuitkomsten van de stresstest: de knelpunten en de klimaatadaptatie opgave in de wijk (hoofdstuk IV)
- een beschrijving van de oplossingsrichtingen, maatregelen en acties om de opgave te realiseren (hoofdstuk V)
- een eindconclusie en vooruitblik: wat hebben we bereikt uiteindelijk? Hoe gaan we verder na vaststelling van dit plan? (hoofdstuk VI)

Context, achtergrond en aanleiding: klimaatadaptatiebeleid en doelstellingen gemeentelijk en landelijk

Het Rijk heeft het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) opgesteld. Het DPRA heeft als doel om wateroverlast, droogte, hittestress en de gevolgen van overstromingen te beperken. Het uiteindelijke doel is dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en water robuust is ingericht. Gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk werken samen aan dit programma.

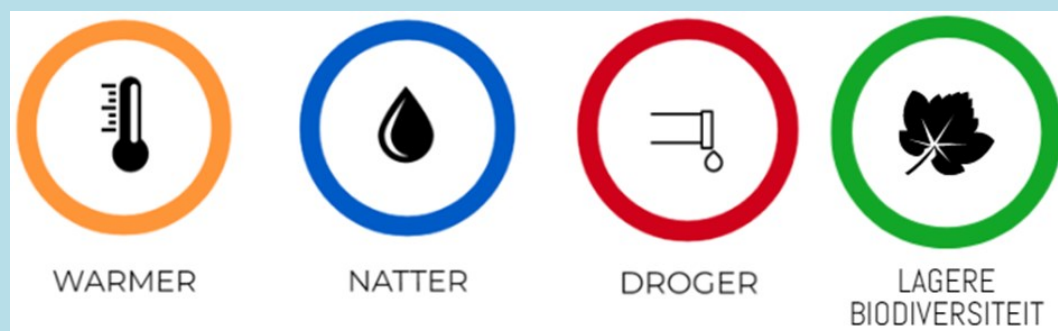
In het Klimaatadaptatiebeleid van de gemeente Voorschoten (door de gemeenteraad vastgesteld in mei 2023) is als ambitie gesteld in 2040 klimaatadaptief te zijn. Dit noemen we de stip op de horizon waar we naartoe werken. Deze ambitie om in 2040 klimaatadaptief te zijn gaat dus verder dan de landelijke ambitie (2050).

Globaal zijn de volgende zes doelen in het klimaatadaptatiebeleid geformuleerd:

- 1 Voorschoten is een prettige plek om te verblijven, ook bij hitte-extremen
- 2 Er is beperkte schade door langdurige droogte
- 3 Er is beperkte hinder en schade bij hevige regenval
- 4 Voorschoten is voorbereid op een overstroming
- 5 Voorschoten wordt groener en blauwer
- 6 Voorschoten heeft klimaatadaptatiebeleid met oog voor alle inwoners

Wat is klimaatadaptatie?

Het aanpassen van de leefomgeving aan klimaatverandering heet klimaatadaptatie. Klimaatverandering is al aan de orde van de dag en sommige gevolgen zijn onomkeerbaar. Klimaatverandering vraagt daarom ook om maatregelen die ervoor zorgen dat Voorschoten leefbaar blijft, gelet op de veranderende weersomstandigheden.

Figuur 1 Gevolgen klimaatverandering

Stresstesten en bepaling prioriteit en knelpunten

Om in 2040 klimaatadaptief te kunnen zijn, is het van belang eerst te weten wat er moet gebeuren om dit te bereiken: het bepalen van de zogenaamde opgave. Er is onderzocht wat de knelpunten en kwetsbaarheden zijn binnen onze gemeente, deze zijn vervolgens zoveel als mogelijk gekwantificeerd; hiermee is de opgave grotendeels bepaald. Ook is er een prioritering gemaakt. Hieruit zijn vier wijken naar voren gekomen die de gemeente Voorschoten als eerst wil aanpakken.

- Krimwijk
- Noord-Hofland
- Starrenburg
- Vlietwijk

Bovenstaande vier wijken blijken vanuit onze analyses en onderzoeken de meeste problemen te ondervinden met betrekking tot klimaatadaptatie. Dit komt ook overeen met de praktijkervaringen binnen onze gemeentelijke organisatie. Het gaat dan veelal om panden en wegen die in deze wijken bij extreme buien onderlopen. Bij de andere wijken is dat niet of nauwelijks het geval, zo blijkt uit onze analyse.

In de analyses en onderzoeken is de nadruk gelegd op twee thema's: (I) wateroverlast door extreme neerslag en (II) hitte. Hiervoor hebben we eenduidige toetsbare doelen geformuleerd die we hanteren om de opgave voor de meest urgente knelpunten zo concreet mogelijk – gekwantificeerd – te bepalen:

Toetsbare doelen

WATEROVERLAST bij korte hevige bui
(70 millimeter in 1 uur)

Geen water in panden
(geen waterdiepte hoger dan vloerpeil woningen)

Wegen blijven begaanbaar voor calamiteitenverkeer
(minder dan 30 cm waterdiepte)

HITE op een extreem hete dag
(Referentie 1 juli 2015, 15:00 uur)

Voldoende koele openbare verblijfsplekken
(Binnen 300 meter van ieder pand een koele openbare verblijfsplek van minstens 200 vierkante meter)

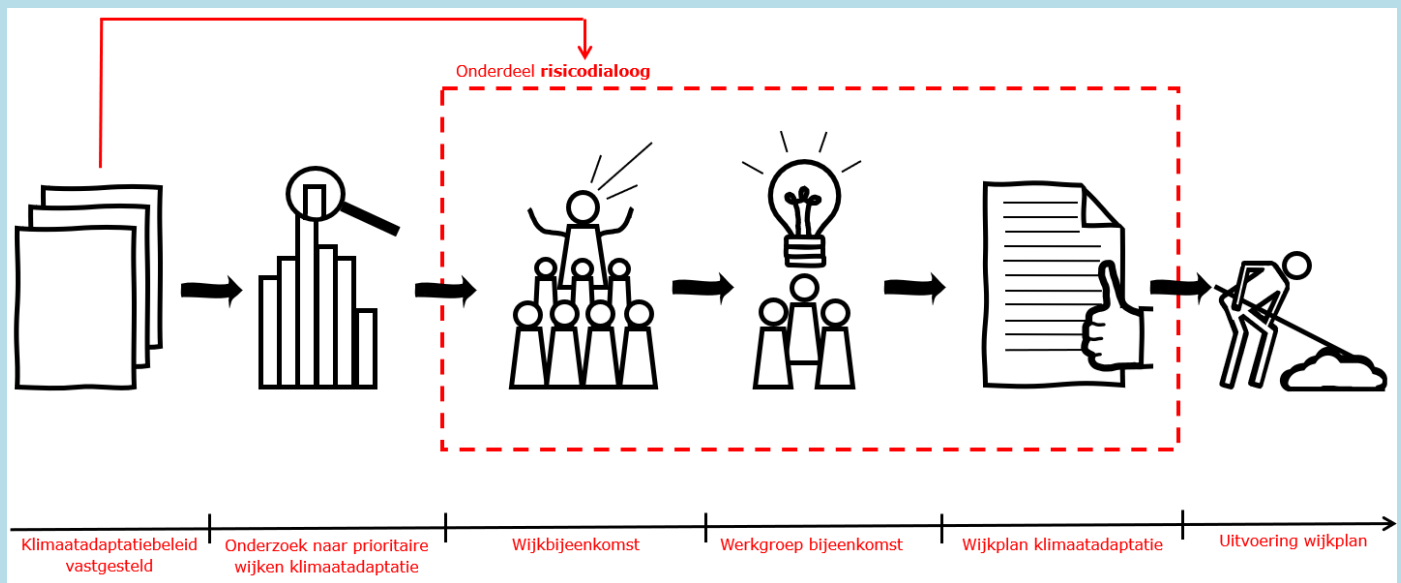
Figuur 2 Toetsbare doelen stresstesten

Kanttelingen die hierbij geplaatst moeten worden is dat de gehanteerde criteria voor extreme neerslag en hitte waarop we toetsen een ambitie laten zien, of een streefbeeld waar we graag naartoe willen. Conform ons klimaatadaptatiebeleid zijn deze criteria uitgangspunt bij herinrichting, nieuwbouw of gemeentelijke projecten in de openbare ruimte (denk aan rioleringsvervanging). Voor een bestaande situatie waar geen ontwikkelingen voorzien zijn is het een wens maar nadrukkelijk geen verplichting, en is redelijkerwijs niet te verwachten in dat geval de opgave op te lossen. We koppelen de opgave dus steeds aan ontwikkelingen en projecten die in de wijk voorzien zijn (we spreken dan van zogenaamde “meekoppelkansen”). Kortom: we spreken hier van een inspanningsverplichting, maar geen resultaatverplichting op basis van wetgeving of beleid.

Vervolgstappen: risicodialoog en toewerken naar wijkplannen

De vervolgstap is om de resultaten van onze onderzoeken mee te nemen naar belanghebbende partijen om hierover in gesprek te gaan (ook wel dialoog genoemd). Een aantal belanghebbende partijen is: inwoners, het waterschap, woningcorporaties, projectontwikkelaars en belangenverenigingen. Dit gesprek voeren we om een goed gedeeld beeld te krijgen van de opgave en om samen te bepalen welke maatregelen en acties we moeten nemen om de opgave op te lossen, waar de prioriteit komt te liggen en wie wat doet. Ook kijken we naar kosteneffectiviteit: welke investeringen zijn nog te rechtvaardigen om de opgave op te lossen? Dit proces noemen we de risicodialoog.

Hiervoor organiseren we o.a. wijkbijeenkomsten in de prioritaire wijken die hierboven staan benoemd. Vervolgens stellen we voor iedere van de vier genoemde wijken een wijkplan klimaatadaptatie op. Dit wijkplan voor de Krimwijk is daarvan de eerste in een reeks van vier.

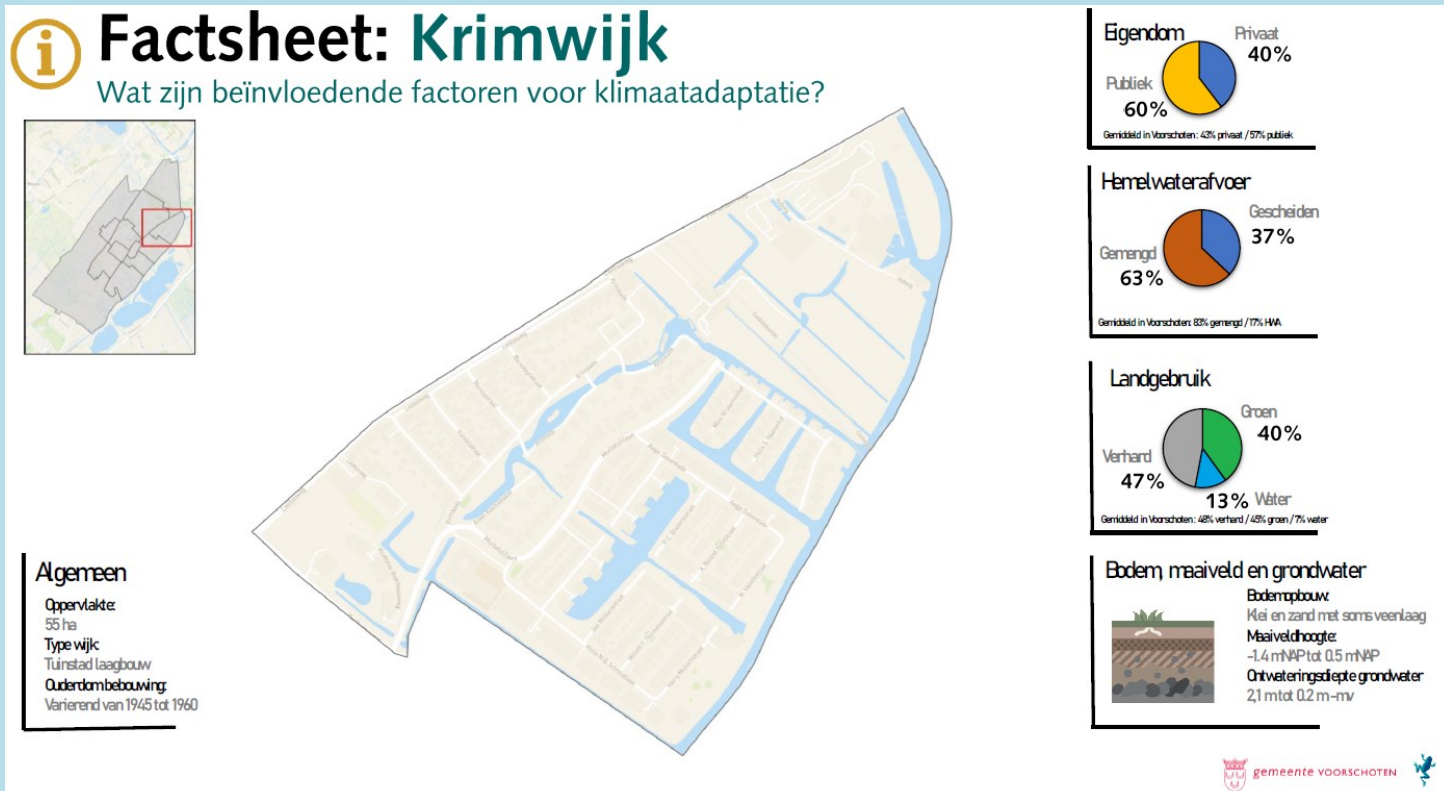
Figuur 3 Proces

II. Gebiedsbeschrijving Krimwijk

De Krimwijk is een wijk van gemiddelde omvang. In de wijk staan 953 woningen. Deze zijn verdeeld over twee delen: een oud deel en een nieuw deel. Dit plan gaat over beide delen van de wijk. Het oude deel van de wijk (Krimwijk 1) dateert uit 1928. Het nieuwe deel van de wijk (Krimwijk 2) is gebouwd vanaf 2005.

Behalve woningen bevinden zich in de wijk ook enkele bedrijven.

Krimwijk 1 strekt zich uit ten noorden van het stadscentrum van Voorschoten, aan de oostelijke zijde van de Leidseweg. Aan de oostkant van Krimwijk 1 bevindt zich het voormalige kassengebied langs de Vliet, waar later Krimwijk 2 is gerealiseerd. Zie ook figuur 5; Krimwijk 2 in het lichtgroen aangegeven en Krimwijk 1 in het donkergroen.

Figuur 4 Factsheet Krimwijk

Figuur 5 Krimwijk 1 en 2

In de Krimwijk zijn er naast bewoners verschillende andere partijen die relevant zijn voor klimaatadaptatie:

Er zijn twee woningcorporaties die woningen aanbieden in de Krimwijk: Stichting Woonzorg Nederland en Woningcorporatie Rijnhart Wonen. Zij hebben op korte termijn geen plannen voor groot onderhoud of herinrichting. Wanneer dit wel het geval is, is het uitgangspunt dat dit klimaatadaptief gebeurt.

In de Krimwijk is ook een belangenvereniging actief: belangenvereniging Krimwijk. Deze vereniging bestaat uit een bestuur van vrijwillige buurtbewoners. Zij zetten zich in om de wijk duurzaam te maken, veilig te houden en gezellig te laten zijn.

In Krimwijk zijn de volgende VVE's actief:

- Anemoon 81 t/m 99
- Dahlia
- Fresia 1
- Fresia J2
- Fresia J8
- Lelie
- Park Beukenrode Gebouw 1
- Park Beukenrode Gebouw 2
- Park Beukenrode Gebouw 3
- Park Beukenrode Gebouw 4
- Pioenappartementen
- Roos

De VVE's zijn in Voorschoten vertegenwoordigd door de overkoepelende organisatie van VVE's.

III. Stappen & proces wijkplan

Hoe is het wijkplan tot stand gekomen

Op 8 april 2024 hebben we een wijkbijeenkomst gehouden in de Krimwijk over het thema klimaatadaptatie. Zie de bijlage voor het verslag.

Tijdens deze bijeenkomst hebben we op interactieve wijze:

- de knelpunten en resultaten uit de stresstesten geverifieerd en geprioriteerd,
- een gesprek gevoerd over wat inwoners zelf kunnen doen en hoe de gemeente daarbij kan ondersteunen,
- gekeken welke manieren van communicatie passend zijn bij dit proces van het opstellen van een wijkplan

De resultaten uit deze wijkbijeenkomst hebben we gebruikt bij het opstellen van dit wijkplan. Vervolgens hebben we een werkgroep geformeerd bestaande uit enthousiaste wijkbewoners, waarmee we de te zetten vervolgstappen hebben bepaald en het wijkplan verder hebben vormgegeven.

Het plan is tot stand gekomen in samenwerking met deze werkgroep met bewoners, maar uiteindelijk een gemeentelijk plan. Het (concept-)plan is ook voorgelegd ter reactie aan de werkgroep, om zo een goed afgestemd en gedragen plan richting besluitvorming te loodsen. Op die manier geven we invulling aan het begrip participatie en het voeren van de risicodialog.

Dit wijkplan leggen we uiteindelijk voor aan het gemeentebestuur (college van B&W) ter vaststelling en besluitvorming, begin 2025.

Vervolg

Na vaststelling van dit wijkplan voeren we acties en maatregelen uit die op relatief korte termijn uitgevoerd kunnen worden, en werken we globale oplossingsrichtingen verder uit.

Actuele informatie over klimaatadaptatie, zowel op wijkniveau als voor de gehele gemeente is terug te vinden op:

<https://www.voorschoten.nl/klimaatadaptatie>

<https://voorschotenvoorduurzaamheid.nl/>

En op de gemeente-socials: Instagram, Facebook, LinkedIn, X (Twitter)

Zo gaan we met elkaar aan de slag!

1 Plan van aanpak +/- 3 MAANDEN

In de eerste fase komen we met inwoners en verschillende betrokken partijen uit de wijk tot het plan van aanpak voor de gehele gemeente. De input halen we uit:

- Eerste gesprekken met o.a. woningcorporaties, Vrienden van Voorschoten en de jongerenraad;
- Uitslagen van de enquête;
- Uitkomsten van de klimaatstresstesten;
- Een bewonersavond.

RESULTAAT STAP 1

Het Plan van Aanpak

Dit nemen we mee naar stap 2:

- Verificatie of Voorschotenaren het beeld dat uit de klimaatstresstesten komt herkennen;
- Een selectie van knelpunten waar wijkbewoners als eerste mee aan de slag willen;
- Een inventarisatie van de maatregelen die inwoners zelf kunnen en willen doen om hun eigen terrein meer klimaatbestendig te maken en overlast te verminderen;
- Inzicht in de ondersteuning die ze hierbij nodig hebben;
- Manieren waarop we samen met de gemeente, partners en wijkbewoners aan de slag kunnen om de maatregelen uit te kunnen werken in een concrete wijkaanpak.

2 In gesprek +/- 6 MAANDEN

In de tweede fase gaan we in gesprek met inwoners, de gemeente en andere partijen om concrete maatregelen uit te werken. Dit doen we door middel van werkvormen die we samen met de inwoners in fase 1 hebben bepaald. Bijvoorbeeld in de vorm van bijeenkomsten, communities, sociale media of online.

RESULTAAT STAP 2

Een gedetailleerd plan van inwoners en andere partijen om met de maatregelen aan de slag te gaan, en de hulp die hierbij nodig is van de gemeente.

3 Concept wijkaanpak +/- 2 MAANDEN

In fase 3 hebben we opgehaald welke maatregelen inwoners en andere partijen kunnen nemen en welke ondersteuning er van de gemeente nodig is.

- We stellen het concept wijkaanpak op, met de knelpunten in de wijk, de oplossingen die de gemeente, inwoners en andere partijen samen kunnen bieden, de ondersteuning die de gemeente kan bieden en een grove planning.
- We delen het concept wijkaanpak met inwoners en de betrokken partijen.

RESULTAAT STAP 3

Een concept wijkaanpak

4 Besluitvorming en aan de slag +/- 3 MAANDEN

In de laatste fase wordt de wijkaanpak, dat samen met inwoners en andere betrokken partijen is opgezet, bestuurlijk ter besluitvorming gebracht. Wanneer de wijkaanpak wordt vastgesteld, wordt het gedeeld met de inwoners. Dit is het startpunt om samen aan de slag te gaan met de oplossingen!

DIT HEBBEN WE EIND 2024

- Een wijkaanpak voor De Krimwijk die klaar is voor bestuurlijke besluitvorming;
- Twee voltooide bewoners-bijeenkomsten (in De Krimwijk en in Noord-Holland) en twee gepland.

Dit proces is in hoofdlijnen weergegeven en wordt in 2024 en 2025 in vier wijken doorlopen: De Krimwijk, Noord-Holland, Vlietwijk en Starrenburg II.

DIT DOEN WE CONTINU

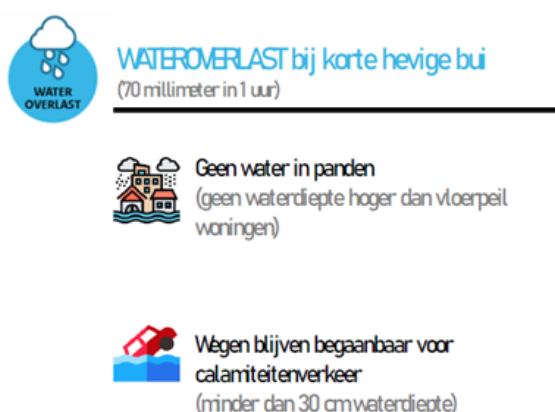
- Communicatie via www.voorschotenvoorduurzaamheid.nl, nieuwsbrief, sociale media en bestaande communicatiemiddelen;
- In gesprek met belangrijke partijen, zoals de woningcorporaties en afdelingen van de gemeente;
- Onderling afstemmen over de aanpak en voortgang.

Figure 6 Plan van aanpak per wijk

IV. Knelpuntenanalyse & stresstesten resultaten Krimwijk

We hebben zoals eerder toegelicht drie toetsbare doelen als uitgangspunt genomen (zie figuur 7).

Toetsbare doelen

Figuur 7 Toetsbare doelen stresstesten

Opgave in de Krimwijk

Kijkende naar de toetsbare doelen ziet de opgave in de Krimwijk er als volgt uit, in volgorde van prioriteit:

A. Wateroverlast (geen water in panden en wegen blijven begaanbaar):

Locatie 1: binnentuinen en garages tussen Leidseweg en Krimkade: opgave ca. 500 m³

Bij een maatgevende extreme bui (70 mm in een uur) verwachten we vanuit onze modellen en analyses dat een aantal panden (garages) zal onderlopen. Ook een aantal tuinen staat dan onder water. In onderstaande figuur is e.e.a. weergegeven.

Tijdens de bewonersavond werd door meerdere bewoners gemeld dat ophoging van naburige tuinen ook een nadelig effect heeft.

De wateroverlast wordt ook bevestigd vanuit praktijkervaringen van bewoners: het onderlopen van de tuinen bij hevige buien wordt herkend. Ook garages in de omgeving ondervinden hinder van wateroverlast.

De opgave (hoeveelheid water die problemen veroorzaakt en moet worden opgevangen of geborgen) is bij benadering 500 m³. Het is van belang hierbij te beseffen dat dit aantal m³'s globaal berekend is en slechts een indicatie geeft. Als de maatregelen en oplossingen concreter worden bepaald en nader worden uitgewerkt (effectbepaling), zullen we deze berekeningen nog verfijnen, waarbij we o.a. de werking van riolering explicieter meenemen.

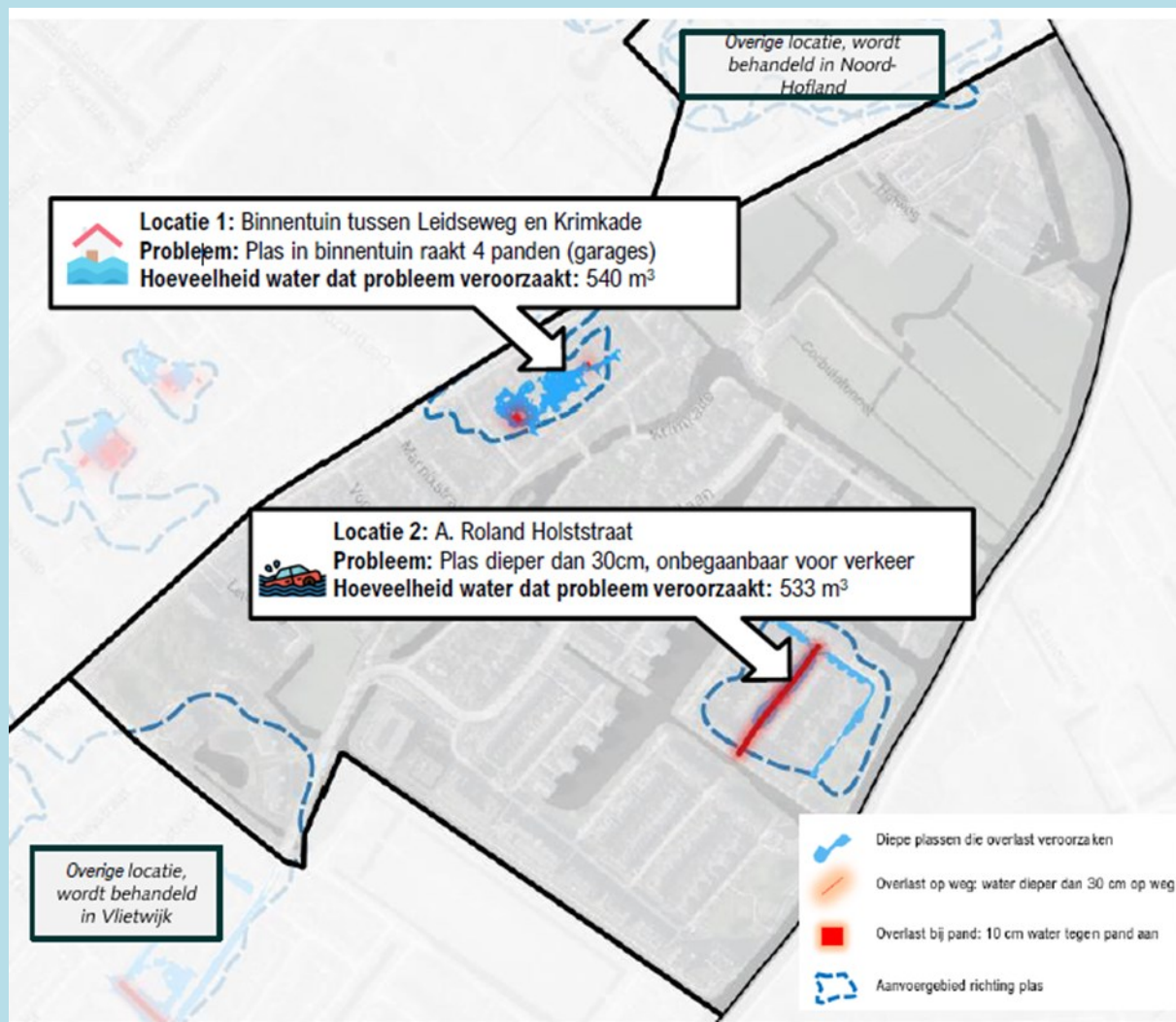
Garages in het toestroomgebied

De garages waar hier sprake van is (zie ook onderstaande figuur) liggen niet verdiept. Voor particuliere garages waar dat wel het geval is, en eventuele wateroverlast uitsluitend voortkomt uit deze lage ligging, ligt de verantwoordelijkheid volledig bij de particuliere eigenaar en spreken we niet van een collectieve wateropgave. Deze garages nemen we niet mee in onze verdere analyse en zijn ook geen gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Locatie 2: Roland Holststraat en Willem F. Hermansstraat: opgave ca. 500 m³

Bij een maatgevende extreme bui worden deze straten onbegaanbaar. De Willem F. Hermansstraat kwam aanvankelijk niet naar voren uit onze analyses (zie kaart hieronder), maar hebben we toegevoegd naar aanleiding van wat naar voren is gebracht tijdens de wijkavond. Deze straat heeft namelijk dezelfde karakteristieken en grenst vrijwel direct aan de Roland Holststraat. Voor beide straten ervaren inwoners bij hevige regenval flinke plasvorming op de weg en in de parkeervakken.

Ook hierbij merken we op dat de gekwantificeerde opgave indicatief is.

Figuur 8 Wateropgave Krimwijk

B. Hitte (binnen 300 meter van elk pand een openbaar toegankelijke groene koele plek)

Verspreid over de wijk zijn er honderden woningen die op een te grote afstand verwijderd zijn van een schaduwrijke groene openbare plek. Zie onderstaande illustratie.

De inwoners ervaren dit niet direct als een groot probleem (althans dat is niet gebleken uit onze enquête en uit de wijkbijeenkomst), daarnaast is er maar een beperkt handelingsperspectief om dit volledig op te lossen. Toch zien we dit als een opgave waarvoor we wel degelijk zoeken naar oplossingen. Het uitgangspunt is hierbij proberen zoveel als mogelijk schaduwrijke groene openbaar toegankelijke plekken te creëren binnen de wijk.

Tijdens de wijkavond werd gemeld dat langs de Krimslot een tekort aan groen en schaduw wordt ervaren. Dit gaat vooral over het tekort aan hoge bomen en diversiteit aan lage beplanting. Bewoners erkenden dat dit problemen rondom hitte kan veroorzaken, maar gaven aan dat ze dit probleem zelf niet ervaren. Als mogelijke oplossing werd daarentegen wel genoemd om extra soorten groen en bomen te realiseren.

Beeld extreem hete dag

Panden met te grote afstand tot koelte
Panden verder dan 300 m van koele verblijfsplek (min 200m²)

Figuur 9 Beeld extreem hete dag Krimwijk en koele verblijfsplekken

Hierbij merken we nog op dat de koele verblijfsplek linksonderin (Professor Boerhaaveweg) privé eigendom is, en dus niet openbaar toegankelijk. De koele verblijfsplek rechtsbovenin (aan de Korte Vliet) is gekozen als standplaats voor woonwagens, dus wordt naar alle waarschijnlijkheid kleiner.

V. Oplossingen & maatregelen

Vanuit de bewonerswerkgroep Krimwijk (zie hoofdstuk 3) is een aantal kansrijke acties en initiatieven naar voren gekomen. Het gaat hier veelal om initiatieven van en met inwoners, waarbij de gemeente vooral een ondersteunende rol heeft. Daarnaast zijn er acties en maatregelen die vanuit de gemeente zelf geïnitieerd worden en betrekking hebben op de openbare ruimte. Hieronder zijn de acties, initiatieven en maatregelen beschreven:

Acties en initiatieven vanuit de werkgroep:

1. Het onderzoeken van de mogelijkheden voor subsidie voor klimaatadaptieve maatregelen aan huis (regenton, WADI, groen dak, etc.)

Een subsidieregeling voor klimaatadaptieve maatregelen geeft een belangrijke stimulans voor bewoners om zelf aan de slag te kunnen gaan. De gemeente komt

daarom naar verwachting begin 2025 met een voorstel voor een subsidieregeling, dat wordt voorgelegd aan het college van burgemeester en wethouders.

2. Extra groen / schaduw creëren in de wijk: mogelijkheden onderzoeken extra groen (bomen) Multatulilaan

Vanuit de werkgroep werd in eerste instantie een kans gesignaleerd voor extra groen en schaduw: het planten van extra bomen aan het water van de Multatulilaan. Vanwege de restricties vanuit het waterschap met betrekking tot de waterkering die hier ligt, blijkt dit helaas niet mogelijk. Deze maatregel komt dus te vervallen.

3. Pilot voorbeeldtuinenactie Krimwijk

Het idee van deze pilot is om een tuin in de wijk uit te zoeken, die kan fungeren als voorbeeld en inspiratie voor anderen, illustreert hoe je een tuin mooi en gemakkelijk klimaatadaptief kunt inrichten en wat daarvan de voordelen zijn. Vervolgens kijken we hoe we hierover gaan communiceren en/of buurtbewoners uitnodigen een kijkje te komen nemen. Al dan niet te koppelen aan bestaande buurtinitiatieven/bijeenkomsten.

Leden van de duurzaamheidstafel werken hiervoor een voorstel verder uit. Dit initiatief wordt uitgevoerd en begeleid door inwoners zelf en de gemeente ondersteunt hierbij waar nodig.

4. Onderzoeken kansen openbaar toegankelijk maken van landgoed Berbice

Landgoed Berbice ligt dicht bij de Krimwijk en heeft een aanzienlijk oppervlak aan schaduwrijk parkbos. Toegang tot dit landgoed vereist echter een lidmaatschap bij de Stichting Zuid-Hollands Landschap. Wanneer dit landgoed voor iedereen opengesteld zou worden, hebben meer wijkbewoners een koele, openbaar toegankelijke plek op betrekkelijk korte afstand beschikbaar.

Een eerste verkennend gesprek van de gemeente met de beheerders van het landgoed heeft inmiddels helaas uitgewezen dat de beheerders van het landgoed hiervoor niet openstaan. Hiermee komt deze kans te vervallen.

Park Beresteyn aan de overzijde Leidseweg wordt binnenkort wel publiek toegankelijk. Daarmee is er een extra stuk schaduwrijk groen op loopafstand openbaar toegankelijk.

Maatregelen en oplossingen gemeente (openbare ruimte):

1. Extra groen en schaduw in de wijk

De gemeente heeft onderzocht welke kansen er zijn voor het creëren van meer schaduwrijke plekken door groen, daaruit zijn de volgende kansrijke locaties gekomen (zie ook onderstaande figuur):

- J. J. Slauerhoffpad langs de Vliet
- Krimkade

Potentiële koele verblijfplekken

verblijfplekken die koel kunnen worden gemaakt

Figuur 10 Potentiële koele verblijfsplekken Krimwijk

De gemeente werkt dit voorstel verder uit en verwacht het extra groen volgend jaar (2025) te kunnen realiseren. Met het extra groen zorgen we voor meer verkoeling en schaduw, waarmee we de hitteproblemen reduceren.

2. Meekoppelkansen klimaatadaptieve maatregelen aanleg persleiding Leidseweg 2025-2026

Naar verwachting leggen we in 2025-2026 in het kader van de verbetering van het rioolstelsel onder de Leidseweg – grenzend aan de Krimwijk – een nieuwe persleiding aan. In geval van gedeeltelijk open ontgraving bij aanleg biedt dit mogelijk kansen om dan gelijk klimaatadaptieve maatregelen in te passen om de wateropgave in het gedeelte tussen Leidseweg en Krimkade op te lossen. Te denken valt aan berging op parkeervakken, wadi's aanleggen, of ondergrondse bergingsvoorzieningen. Dit gaan we komende periode nader verkennen (2025).

3. Meekoppelkansen klimaatadaptieve maatregelen integrale wijkaanpak vervanging riolering ca. 2040-2050

Naar schatting zal vervanging en grootschalige renovatie van het rioolstelsel in de wijk aan de orde zijn in de periode 2040-2050. Dit biedt kansen om gelijk de wateropgave grotendeels (of mogelijk geheel) op te lossen en mee te nemen binnen dit project. Denk aan bijvoorbeeld bergingsvoorzieningen in het groen, op de wegen en parkeervakken en onder de weg. Deze kansen werken we nader uit wanneer de renovatie van het rioolstelsel aanstaande is (ca. 2040). Bij de aanpak van het riool zal sowieso worden afgekoppeld (het hemelwater en het vuile water worden via aparte stelsels afgevoerd), dit draag ook bij aan verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit. De overstorten die lozen op het oppervlaktewater zullen dan namelijk verdwijnen.

De onderstaande tabel vat samen welke concrete maatregelen (of acties) uiteindelijk worden uitgevoerd:

Maatregelen/acties openbare ruimte gemeente	trekker	planning	financiering	Relatie met knelpunt
Meekoppelkansen aanleg persleiding Leidseweg 2025-2026*	gemeente	2025	-	A - 1
Meekoppelkansen integrale wijkaanpak vervanging riolering ca. 2040-2050*	gemeente	Ca. 2040	-	A - 1, A - 2
Subsidieregeling stimulering inwonersinitiatieven	gemeente	Q1 2025	Bedrag n.t.b.	-
Extra groen en schaduw in de wijk	gemeente	2025	budget IBOR** en Beleid	B

*het gaat hier om het verkennen van de kansen voor klimaatadaptatie, niet om de daadwerkelijke uitvoering. Dit maakt deel uit van het rioleringsproject.

**IBOR = team Inrichting & Beheer van Openbare Ruimte

Maatregelen/acties inwoners/externe partijen	trekker	planning	financiering	Relatie met knelpunt
Pilot voorbeeldtuinenactie Krimwijk	Bewoners (met gemeente)	2024-2025	-	-

VI. vervolg en conclusie

Nadat dit wijkplan is vastgesteld door het college van burgemeester en wethouders, gaan we aan de slag met de genoemde acties en maatregelen. Daarin kunnen we korte termijn acties onderscheiden (initiatieven buurtbewoners, extra groen realiseren in de wijk, subsidieregeling voorstel uitwerken), waar we al direct mee starten. Deze acties en maatregelen lopen globaal vanaf begin 2025 tot naar verwachting eind 2025.

Daarin zijn er ook lange(re) termijn maatregelen, die we koppelen aan de rioleringsplannen, waarmee we hopen de waterbergingsopgave op te lossen. Deze maatregelen zullen naar verwachting pas rond 2050 zijn afgerond.

Uiteindelijk verwachten we de wijk met het pakket van maatregelen zoals omschreven in dit plan grotendeels (en wellicht zelfs geheel) klimaatadaptief te kunnen maken. De eindtermijn is dan ca. 2050 (enigszins afhankelijk van de lange termijn rioleringsvervangingsplanning).

Hierbij plaatsen we wel de kanttekening dat de inzichten in klimaatverandering en het beleid op dit vlak aan verandering onderhevig zijn. Gezien de eindtermijn die ver in de toekomst ligt (2050), is het waarschijnlijk dat een tussentijdse evaluatie en wellicht bijstelling van dit plan – en ook onze ambities - nodig blijkt.

**Bijlage (separaat bijgevoegd): verslag bewonersbijeenkomst
Krimwijk**

Verslag bewonersbijeenkomst Krimwijk

Klimaatadaptatie

8 april 2024, Locatie: Het Bondsgebouw

Inleiding

De gemeente Voorschoten maakt zich klaar voor een duurzame toekomst. Dit gebeurt niet alleen rondom de energietransitie, maar ook rondom klimaatadaptatie. Om te bepalen in hoeverre Voorschoten berekend is op het veranderende klimaat, is met stresstesten in beeld gebracht wat de kwetsbaarheden in de buurten zijn als het gaat om hitte, droogte en wateroverlast. Daarnaast heeft de gemeente een enquête uitgezet in de Krimwijk, om op te halen welke overlast inwoners ervaren, welke maatregelen ze al nemen en welke ze nog meer zouden willen nemen.

De ambitie van de gemeente is om in 2024 en 2025 de uitkomsten van de stresstesten en het beleid rond klimaatadaptatie te communiceren met de bewoners van de eerste wijken. Deze wijken zijn in chronologische volgorde de Krimwijk, Noord-Hofland, de Vlietwijk en Starrenburg II. Daarbij wil de gemeente ook in gesprek over de maatregelen waarmee de buurtbewoners zelf aan de slag kunnen, welke ondersteuning daarbij nodig is van de gemeente en welke maatregelen de gemeente kan nemen.

Opzet bewonersbijeenkomst Krimwijk

Om het gesprek met inwoners van de Krimwijk aan te gaan is er 8 april van 19:30 tot 21:30 een bewonersbijeenkomst georganiseerd in Het Bondsgebouw. De inwoners werden persoonlijk uitgenodigd via een brief vanuit de gemeente. Ruim 20 inwoners waren aanwezig tijdens deze avond. De bezoekers werden verwelkomd met koffie en thee en konden daarna plaatsnemen in de zaal. De bijeenkomst bestond uit een plenair deel en interactief deel. Het werd geopend door wethouder Hubert Schokker, die de bezoekers welkom heette en het belang van deze avond toelichtte.

Het plenaire deel

Navolgend namen leden van het projectteam het woord over en volgde een korte kennismaking met de zaal via Mentimeter. Hier werd de bezoekers gevraagd uit welke wijk zij komen, of zij in een huur- of koophuis wonen en welke vraag zij hopen beantwoord te hebben na deze avond. De meeste bezoekers kwamen uit Krimwijk I, ten opzichte van Krimwijk II (respectievelijk 9 om 5) en iedereen was in het bezit van een koophuis. Er kwamen diverse vragen naar voren die bezoekers beantwoord hoopten te hebben na de avond. De meest voorkomende was de vraag wat inwoners zelf kunnen doen. Dit geeft aan dat er energie zit om aan de slag te gaan met klimaatadaptatie. Verder kwamen er bijvoorbeeld vragen naar

voren over de waterhuishouding en de huidige staat van de wijk, die veelal terplekke beantwoord konden worden door de aanwezigheid van de gemeente en Het Waterschap.

Vervolgens werd er ingegaan op de inhoud. De leden van het projectteam gaven hier een introductie over het participatieproces, de uitkomsten van de enquête, het klimaatadaptatiebeleid en de mogelijke maatregelen. In dit deel was er ruimte voor vragen. Deze ontstonden vooral tijdens de presentaties over het huidige klimaatadaptatiebeleid en de mogelijke maatregelen die inwoners zelf kunnen nemen. Hieruit was te zien dat er interesse is in de totstandkoming van het beleid en wederom dat er energie zit om zelf aan de slag te gaan met maatregelen, maar dat hier wat meer ondersteuning vanuit de gemeente wenselijk is.

Het interactieve deel

Het doel van de bijeenkomst was driedelig en kwam vooral tot uiting tijdens het interactieve deel van de avond. De doelen van de avond waren:

- Verificatie of Voorschotenaren het beeld dat uit de stresstesten komt herkennen;
- Een inventarisatie van de maatregelen die inwoners zelf kunnen en willen doen om hun eigen terrein meer klimaatbestendig te maken en overlast te verminderen. Met daarbij inzicht in de ondersteuning die ze hierbij nodig hebben;
- Een indruk van de manieren waarop inwoners van de Krimwijk verder aan de slag willen met het opstellen van de wijkaanpak voor klimaatadaptatie.

Om hier het gesprek over aan te gaan, waren er achter in de zaal drie hoeken gemaakt waar leden van de projectgroep in gesprek konden met de bezoekers. De aanwezigen werden hiervoor in drie groepen gedeeld, die elk naar een tafel in de zaal werden geleid. De eerste tafel ging over de maatregelen die inwoners zelf kunnen nemen en de ondersteuning die hierbij gewenst is. Bij de tweede tafel werd er een verdiepingsslag gemaakt op de stresstesten. Tot slot werd er bij de derde tafel dieper ingegaan op de mogelijke vormen van participatie in het opstellen van de wijkaanpak.

Inventarisatie maatregelen en gewenste ondersteuning

Op de eerste tafel waren voorbeelden van verschillende maatregelen tegen water-, hitte- en droogteoverlast te vinden. Maatregelen die hieronder vielen waren bijvoorbeeld: WADI, regenton en klimplanten. Per maatregel kregen de aanwezigen de kans om hun ervaringen te delen en toe te lichten waarom zij wél of niet zouden overwegen deze maatregel in of rondom hun huis te nemen. Het bleek dat veel van de aanwezige Krimwijkers zelf al maatregelen hadden getroffen en hier enthousiast over waren, bijvoorbeeld over de regenton. Ook werd voor bepaalde maatregelen inzichtelijk welke barrières er worden ervaren om hiermee aan de slag te gaan. Zo werd er aangegeven dat bewoners het vaak moeilijk vinden om te bepalen of hun dak geschikt is voor een groen/blauw dak en dat dit vaak als prijzig wordt ervaren. Verder werd bij een slim plantenbewateringssysteem aangegeven dat deze veel onderhoud nodig heeft en makkelijk verstopt kan raken. Als gemeente kunnen we wellicht nog wat tips of adviezen geven hierover, of op een andere manier ondersteuning bieden. Dit gaan we nog nader onderzoeken en uitwerken.

Verificatie knelpunten & aanvulling vanuit bewoners

De tweede tafel had tot doel het verifiëren of Voorschotenaren het beeld dat uit de stresstesten komt herkennen. Bezoekers kregen hier de mogelijkheid om hun ervaren knelpunten rondom droogte, hitte en regenval aan te stippen op een kaart van Voorschoten. Kanttekening: deze aangegeven knelpunten schetsen niet het complete beeld voor de gehele Krimwijk, omdat er niet van elke straat bewoners aanwezig waren.

Zoals verwacht bestonden de meeste aangegeven knelpunten uit wateroverlast. Dit uit zich bijvoorbeeld in onderlopende garages en kelders, diepe plassen op wegen en problemen met waterafvoer. De twee belangrijkste en urgentste knelpunten, die ook uit de stresstesten naar voren kwamen, worden hieronder beschreven.

Knelpunt 1 wateroverlast: locatie Leidseweg – Krimkade (ondergelopen panden):

Dit knelpunt uit de stresstesten werd herkend. Bij hevige neerslag werd benoemd dat er sprake is van onderlopende garages en kelders in straten langs de Leidseweg, zoals de Krimkade en de JP Coenstraat. Ook de Leidseweg zelf is kwetsbaar bij hevige neerslag, door plassenvorming. In deze straten zijn bovendien bepaalde tuinen opgehoogd, wat extra problemen geeft bij naburige tuinen die lager liggen. Naast de straten langs de Leidseweg, werd aangegeven dat er in voorgaande jaren sprake was van wateroverlast van garages in de Thea Beckmanstraat. Deze problemen zijn recent echter al opgelost.

Aanvullend op de wateroverlastknelpunten werd in deze omgeving en langs de Krimslot het tekort aan groen en schaduw genoemd. Dit gaat vooral over het tekort aan hoge bomen en diversiteit aan lage beplanting. Bezoekers erkenden dat dit problemen rondom hitte kan veroorzaken, maar gaven aan dat ze dit probleem zelf niet ervaren. Als mogelijke oplossing werd daarentegen wel genoemd om extra soorten groen en bomen te realiseren. Ditzelfde zou volgens bewoners kunnen gebeuren met landgoed Berbice, die daarbij publiek toegankelijk gemaakt kan worden om bij hitteoverlast als koele, schaduwrijke plek te dienen.

Knelpunt 2 wateroverlast: locatie Roland Holststraat (weg onbegaanbaar):

Het tweede knelpunt bevindt zich in een ander deel van de Krimwijk. Bezoekers gaven aan dat er na zware regenval diepe plassen ontstaan bij de Roland Holststraat en de Willem F Hermansstraat. Het knelpunt bij de Roland Holststraat kwam ook uit de stresstesten naar voren, terwijl er bij de naastgelegen Willem F Hermansstraat geen problemen naar voren kwamen.

Aanvullend werden er, alhoewel in mindere mate, in deze omgeving plaatsen aangewezen waar hitte een rol speelt. In de groenstrook langs de Vliet (het J.J. Slauerhoffpad) zag men kansen om hier meer bomen te planten die voor schaduw kunnen zorgen.

Uitwerking wijkaanpak

Dit participatieproces rondom klimaatadaptatie gaat om meer dan een bewonersavond. We gaan graag verder met inwoners in gesprek om samen tot een wijkaanpak te komen. Bij de derde en laatste tafel werden daarom mogelijke manieren om met elkaar aan de slag te gaan besproken. Dit gebeurde aan de hand van een participatiematrix die bestaat uit de assen online, offline, kwantitatief en kwalitatief.

Op de vraag hoe we met elkaar tot een wijkaanpak komen, antwoorden de meeste wijkbewoners: *“het liefste door niet te lang te praten en vooral aan de slag te gaan”*. Er blijkt een grote behoefte om aan de slag te gaan met concrete maatregelen en tijdens de uitvoering te kijken wat wel en niet werkt. Een soort "adaptieve planvorming", waarbij de planvorming en uitvoering gelijktijdig uitgevoerd worden, met de flexibiliteit om het plan aan te passen op basis van voortdurende evaluatie, feedback en veranderende omstandigheden en behoeften in de wijk.

Bewoners hebben veel participatie- en communicatiemiddelen genoemd om samen te werken aan het plan én vooral ook middelen om meer wijkbewoners te betrekken. Een aantal middelen worden hieronder genoemd.

Middelen om andere wijkbewoners te betrekken bij de wijkaanpak:

- **Sociale media** (o.a. Voorschoten voor Duurzaamheid, insta, LinkedIn en Facebook) om de voortgang van het project te communiceren, informatie (tips, subsidiemogelijkheden, voorbeelden etc.) te delen

- Berichten via whatsapp groepen (bijv. de groep 'Krimwijk dames')
- Lokale media (huis-aan-huiskranten)
- Wijkvereniging Krimwijk
- Bij bestaande evenementen aansluiten:
  - Een praatje houden tijdens een straat BBQ
  - Deelnemen aan de vrijwilligersmarkt Voorschoten

Middelen om (met elkaar) aan de slag te gaan met acties:

- Evenementen organiseren of **bij bestaande evenementen aansluiten**
  - 'De week van...' organiseren waarbij gedurende korte tijd vele publiciteit wordt gegenereerd en acties worden gestimuleerd door gerichte ondersteuning te bieden. Bijvoorbeeld: 'De week van de regenton' of 'De week van het groene dak'.
  - Bezoek brengen aan het waterschap om bewustwording m.b.t. water te creëren
- **Bewoners die al maatregelen hebben genomen als ambassadeur ('goed voorbeeld') inzetten** via bijv. Voorschoten voor duurzaamheid (bijv. bewoners met geveltuintjes of regentonnen)
- **Klimaatcoaches** die bij mensen aan huis komen om ze te adviseren of concreet te helpen met het nemen van maatregelen
- **Kleine interventies door de gemeente zichtbaar in de wijk die aanzetten tot actie bij wijkbewoners.**
  - Bijv. bij hitte thermometers op verschillende plekken in de wijk plaatsen om het verschil tussen schaduwrijke, schaduwarme, versteende en groene plekken te demonstreren. Met daarbij een oproep om vooral in de tuin ook een goede inrichting te realiseren.
  - Bijv. een actie met het zelfbeheer van boomspiegels. Een paar boomspiegels in de wijk mooi inrichten en een bordje erbij plaatsen waarbij wijkbewoners zich eenvoudig kunnen aanmelden om ook een boomspiegel in hun straat in zelfbeheer te nemen.

Algemene aandachtspunten

Wijkbewoners geven tenslotte twee algemene aandachtspunten mee voor de communicatie en het betrekken van meer wijkbewoners:

1. Maak altijd duidelijk: 'Wat levert het mij als wijkbewoner op?'
2. Maak het tastbaar! (zichtbaar, concreet, praktisch)

Afsluiting

Na het uiteengaan van de zaal in de drie groepen werd de avond weer plenair afgesloten. Hierin werd kort verteld wat de opbrengsten waren van alle tafels en werden de vervolgafspraken besproken. Deze zijn bijvoorbeeld het contact opnemen met de enthousiaste inwoners die mee willen denken, het inventariseren van de maatregelen waarbij de gemeente kan ondersteunen en het plaatsen van een terugblik op Voorschoten voor Duurzaamheid.

Wethouder Hubert Schokker sloot de avond weer af en bedankte iedereen voor zijn/haar komst. Vanwege de naar verhouding vele enthousiaste inwoners die aan de slag willen met dit onderwerp en de concrete knelpunten en maatregelen die inwoners aandroegen, is de avond goed geslaagd te noemen. De gemeente gaat nu vervolgens aan de slag met de opgehaalde input en legt contact met de inwoners die zich in hebben geschreven om mee te werken aan de wijkaanpak. Dit zijn zowel de inschrijvingen tijdens de bewonersavond als de inschrijvingen via de eerder gedeelde enquête. Tot slot kan de gemeente zich voorbereiden op de bijeenkomsten in de andere wijken.